

Rola i znaczenie kompresji tekstowej w przekładzie pisemnym (na materiale tekstów technicznych)

Streszczenie

Przedmiotem badań niniejszej rozprawy jest przedstawienie kompresji tekstowej jako jednej z technik tłumaczeniowych, a także jej roli i znaczenia w przekładzie tekstów technicznych z języka angielskiego na polski.

Głównym celem rozprawy doktorskiej jest uzasadnienie następujących założeń:

- a) Kompresja tekstowa jest techniką tłumaczeniową, której zastosowanie, w odpowiednich warunkach, może przynieść wymierne korzyści procesowi komunikacji specjalistycznej poprzez wygenerowanie oszczędności materiałów i czasu, dostosowanie tekstu do potrzeb odbiorcy oraz zmniejszenie poziomu nadmiaru informacji zbędnych.
- b) Tekst skompresowany, w odpowiednich okolicznościach, posiada tę samą wartość informacyjną, co tekst nieskompresowany. Warunki te określone są przez odpowiedni poziom rozwinięcia języka specjalistycznego, posiadanie odpowiedniej wiedzy fachowej i kulturowej.
- c) Zastosowanie sztucznych kodów semiotycznych: ilustracji, schematów, wykresów i innych, znacznie zwiększa wydajność informacyjną tekstu.
- d) Występuje zależność pomiędzy poziomem wiedzy specjalistycznej odbiorcy finalnego a możliwym stopniem skompresowania tekstu docelowego. Im wyższy poziom wiedzy jest reprezentowany przez odbiorców finalnych tekstu, tym większa jest możliwość zastosowania metod kompresji w celu zmniejszenia postaci materialnej tekstu tłumaczonego.

Rozprawa składa się z dwóch podstawowych części, poprzedzonych wstępem i spisem treści, a zakończonych podsumowaniem i wnioskami, streszczeniem w języku angielskim, spisem wykresów, tabel i schematów oraz bibliografią.

Cześć teoretyczna obejmuje dwa rozdziały, podzielone na mniejsze sekcje. W rozdziale pierwszym, na podstawie literatury fachowej przedstawiono analizę terminu *kompresja tekstowa*, podjęto próbę ustalenia jej definicji roboczej, wyjaśniono zjawisko ekonomii językowej oraz jej związek z kompresją, dokonano zestawienia typologii kompresji i zabiegów jej sprzyjających, a także zaproponowano metodę określenia stopni skompresowania oraz normę kompresji.

W rozdziale drugim omówiono zagadnienie układu komunikacji specjalistycznej oraz jego translatorycznej odmiany, a także jego podstawowe elementy, które warunkują zachodzenie kompresji – język i wiedzę, z zaznaczeniem opisanego przez Henninga Bergenholtza i Svena Tarpa podziału jej rozwinięcia na poziomie niespecjalistów, adeptów, specjalistów i ekspertów. Następnie odniesiono się do tekstu specjalistycznego jako bezpośredniego środowiska kompresji tekstowej oraz jego technicznej odmiany. Podjęto również próbę skonstruowania narzędzia analitycznego, umożliwiającego weryfikację tekstów pod kątem specjalistyczności, a także określono cechy specjalistycznych tekstów technicznych, umożliwiające zastosowanie kompresji tekstowej lub dowodzące jej obecności. W ostatniej sekcji drugiego rozdziału odniesiono się do zastosowania kompresji w translatorycznym układzie komunikacji specjalistycznej oraz stwierdzono, że aby zapewnić pożądany stopień percepcji komunikatu, tłumacz musi przyjąć, przy wyborze stosowanych strategii translatorskich, parametr poziomu wiedzy fachowej odbiorcy finalnego.

W rozdziale trzecim, przedstawiono badanie przeprowadzone na dwóch angielskich tekstach technicznych. W pierwszej kolejności powtórzone zostały założenia badawcze określone we wstępie, omówiono zasady opracowania materiału badawczego oraz przedstawiono narzędzie analityczne, za pomocą którego obliczany był ogólny i rzeczywisty współczynnik skuteczności kompresji oraz jej zasięg, współczynnik skuteczności oraz udział poszczególnych rodzajów kompresji. Dodatkowo podjęto próbę obliczenia stopnia terminologizacji materiału badawczego oraz poziomu trudności tekstów.

Kończącą część rozprawy stanowi podsumowanie, streszczenie w języku angielskim, spis wykresów, tabel i schematów oraz bibliografia.

Słowa kluczowe: kompresja tekstowa, ekonomia językowa, komunikacja specjalistyczna, tekst techniczny, tłumaczenie techniczne.